

Azınlıkça Dergisi

Sayı: 50 - Ağustos 2009

Agos - Ağustos 2009

Herkül Millas

Azınlık üyesi olmak da, ama azınlık üyesini mutlu kılmak da zor. Ben, örneğin “Hepimiz kardeşiz” söylemini sevmem, hatta bundan rahatsız olurum. İlk elde en iyi niyetli söz gibi görünür, ama bana gizli amaçlı bir projenin ifadesi gibi gelir. Sanki birileri “Sen kendini farklı görüyorsun, ama biz senin farklılığını kabul etmiyoruz, seni bizim gibi, bizden farksız kabul ediyoruz” diyorlarmış gibi algılarım bu sözü. Yani benim azınlık kimliğim tanınmıyor bu durumda, ve dolayısıyla bu söz rahatsızlık kaynağı oluyor. Ne zaman “Bu insanlar bizdendir, kardeşlerimizdir, hiç ayırt etmeyiz” lafını duysam, içimde sıkıntının doğmasını bu biçimde açıklıyorum. Bu lafları söyleyenin, birilerini asimile etmek istediğini düşünürüm. “Komplodur bu söz” derim. Hatta, ikiyüzlülük sezerim: Güzel laflarla maskelenmiş bir yok etme, yok farzetme yordamı.

Bunun aksi ifadesi de vardır: “Bu insanlar bizden değildir, biz bu insanlarla kardeş kardeş yaşayamayız, bizden çok farklıdır.” Bu laf da beni, daha da rahatsız eder. Bu kez ayrımcılık vardır diye, yeniden azınlık damarım tutar. Ne demekmiş “Siz farklısınız”! Anayasa’ya göre, ama en temel insan hakları bağlamında da, çağdaş bir toplumda siz-biz nasıl olur? Hepimizin eşit ve farksız olmamız ve öyle sayılmamız gerekmiyor mu? Zaten azınlıklar ne çektiyse bu anlayıştan çekmiştir diye düşünürüm. “Siz bizden değilsiniz” diye başlar ve dışlama, hakkın yenmesi, aşağılanma diye sürer gider. Bu lafın arkasında da ırkçılık vardır diye kızarım.

Her iki lafın da beni ayrı ayrı rahatsız etmesi beni ayrıca rahatsız ediyor. Bu konular aklıma takıldığında, aynı anda aklıma Hüseyin Rahmi Gürpınar gelir, çünkü onun ‘Ben Deli miyim?’ diye bir romanı vardır. Roman bir yana, “Ben ne istiyorum?” sorusu günceldir ve önemlidir. Çünkü, düşünün, çoğunluktan biri, “Sevgili dostum, seni nasıl görmemi istiyorsun, kardeş mi sayayım seni yoksa benden farklı bir kimse olarak mı?” diye sorsa, benim doğru dürüst bir cevap vermem gerekmiyor mu? Onun da bir yanıt alma hakkı doğmaz mı bu sitemlerimin sonunda? Nasıl bir yanıt vermeliyim bu sorusuna?

Bu konuda açık, yani kolay anlaşılır bir yanıtlımın olmaması bana çok ilginç geliyor. Ama durum rahatsızlık verici de. Bu açmaz, azınlıkların mutlu olamamalarının bir ek nedeni gibi beliriyor.

Yoksa tatminsizlik, her yanda düşman ve her zaman komplolar gören bir azınlık algılamasından mı doğuyor? Bu algılamaya 'azınlık kompleksi' demek daha doğru mu acaba? İşte bunları düşünme düşünme bu yazıya koyuldum. Bitirmek için de son bir gayrette bulunacağım.

Kendimi (her zaman değil, arada sırada) bir azınlık üyesi olarak gören ben, bana 'kardeş' muamelesi de, 'yabancı' muamelesi de yapılmasını veya beni bu nitelemelerle belirlemelerini istemiyorum. En başta, kimsenin bu konuda görüş bildirmek hakkı olmamalıdır diye bir duygu var içimde. Azınlıklar ve azınlık üyeleri birileri tarafından 'belirlenmemeli'. Kendi kendilerini belirlesinler, gerekirse veya böyle bir ihtiyaç duyarlarsa. "Siz şusunuz, busunuz" lafının kendisi rahatsızlık kaynağıdır (en azından benim için). Ne olduğum konusunda konuşma hakkı yalnız bende olmalıdır. Birilerinin 'belirleyici' sıfatıyla –dolayısıyla üstün ve egemen bir statüde– 'kardeş' veya 'düşman' söylemine girişmesidir sorun.

Aslında bu söylemlerin her ikisi de (kardeş/düşman), bir 'kim üstündür, kim güçlüdür' kavgasında yer almakta ve aynı mesajı vermektedir: Senin ne olduğuna ben karar veriyorum! Bu, kişisel düzeyde de (yani iki kişi arasında) olabilir, gruplar düzeyinde de (çoğunluk azınlık arasında). Ne söylendiği ikincildir. Önemli olan, konunun hangi biçimde ele alınmış olduğu ve konuşma hakkının kullanılması. Bu hakkın birilerince kullanılması, başkalarının başka bir hakkının kısıtlanması anlamını taşır. Rahatsızlık bundan doğar – gibi geliyor bana.

Tabii, akla en doğal soru geliyor: Çoğunluk veya çoğunluktan bir kimsenin nasıl hissettiğini ifade etme, bu kimsenin azınlığı ve üyesini nasıl algıladığını söyleme hakkı olmayacak mı? Tabii ki olacak. Ama 'öteki'ni nasıl gördüğünü söylerken 'öteki' konusunda değil, kendi hakkında (duyguları, algılamaları, korkuları, ideolojisi hakkında) konuştuğunun bilincinde olması şartıyla. "Sen 'kardeş'sin veya "Sen 'düşman'sın" diyenin, aslında kendi duygularını ifade ettiğini bilmesi gerekir. Oysa günümüzde yapılan bu değil. Konuşan, kendi algılamalarını ifade ettiğini bilmiyor; bir gerçeği ifade ediyor – ettiğini sanıyor.

Örneğin, fetva verircesine "Kardeşiz" diyen, bununla yetinmeyip, "Ben seni kardeşim sayıyorum, sen beni nasıl görüyorsun?" diye sorsa ve sonra, iyi niyetle ve yanıtı kabul etmeye hazırlıklı durumda, ötekini dinlemeye ve anlamaya açıksa, durum bambaşka olur. Böyle bir durumda kişiler gerçek bellediklerini dayatmıyor, kendi iç dünyalarını ifade ediyorlar demektir. Buna kim itiraz edebilir?

Yani ben birilerince belirlenmek istemiyorum. Yarın sabah kalktığımda bu toplumun eşit vatandaşı olmak isteyebilirim. Ama yarın öğleden sonra, saat beşte diyelim, bazı arkadaşlarla bulduğumda azınlık üyesi olarak onlarla sohbete de başlayabilirim. Gece bastırınca da başka birileriyle dünya vatandaşı oluveririm. Bu, Doktor Jekyll ve Mr. Hyde olmak demek değildir. Hepimiz öyleyizdir. Birçok kimliğe sahibiz. Tek birine sokulunca sıkıntı basar ve çelişkiler doğar. Bir tek kimliğin gömleği dar gelebilir birçok kimseye. (Gelmeyene ne demeli? Bilmiyorum! "Yakıştı" diyebiliriz)

Asıl güzel olan, bu konularda serbest olmamız, dikkatin odağı olmamız, konu olmamız. Azınlık olmak zor ama onu anlamak daha da zor, öyle değil mi?

